

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Козак Ю.Г.

“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності міжнародна економіка

за темою:

« Стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств морської транспортної галузі (на прикладі МТП «Южний») »

Виконала

студентка 4 курсу, 3 групи

факультету міжнародної економіки

Мельниченко Н.М .

Науковий керівник

д.е.н., професор

Козак Ю.Г.

Одеса 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МОРСЬКОЇ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ	5
1.1 Сутність, види та особливості зовнішньоекономічної діяльності підприємств морської транспортної галузі.....	5
1.2. Чинники впливу на здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємств морської транспортної галузі.....	10
1.3.Методи аналізу ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств морської транспортної галузі.....	14
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОРСЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНОГО ПОРТУ (МТП) «ЮЖНИЙ»	24
2.1. Сучасний стан організаційної структури управління зовнішньоекономічною діяльністю МТП «Южний».....	24
2.2. Аналіз транспортної інфраструктури здійснення зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний».....	30
2.3. Оцінка сучасного стану ефективності зовнішньоторговельної діяльності МТП «Южний».....	34
Висновки до другого розділу.....	42
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МТП «ЮЖНИЙ»	45
3.1. Оптимізація організаційної структури управління зовнішньоекономічною діяльністю МТП «Южний».....	45
3.2. Розвиток транспортної інфраструктури здійснення зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний».....	55
3.3.Стратегія підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний».....	64
Висновки до третього розділу.....	71
ВИСНОВКИ	74
Список використаних джерел	79
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах міжнародної економічної інтеграції транспорт стає однією з важливіших галузей економіки України, яка забезпечує функціонування всього народногосподарського механізму. Транспортні операції є невід'ємною і часто визначальною частиною зовнішньоекономічних операцій. Основна маса зовнішньоторговельних перевезень припадає на морський транспорт. Отже, перед морським транспортом України постає нагальна проблема прискорення інтеграції до європейської та світової транспортних систем.

Вигідне геополітичне положення України, яка розташована на перехресті торгових шляхів між Європою і Азією, сприяє розвитку України як транзитної держави. Завдання залучення транзитних вантажопотоків на територію України вимагає визначити комплекс заходів, спрямованих на підвищення привабливості країни для іноземних перевізників і власних вантажів.

Інтеграція України в світову господарську систему та активізація транзитних перевезень зумовлюють необхідність збільшення обсягів та підвищення якості транспортних послуг. Основними проблемами на цьому шляху є: забезпечення безпеки перевезень та збереження вантажів, прискорення обслуговування, зменшення цін та витрат на транспортні послуги.

Сьогодні морська транспортна галузь України не повною мірою готова до забезпечення росту перевезень. Збільшується знос технічних засобів портів, погіршується їх структура, що негативно впливає на обсяги перевезень. Внаслідок цього, в умовах конкуренції відбувається витіснення українських портів з міжнародних ринків транспортних послуг.

Морські порти є однією з найважливіших складових частин транспортної системи будь-якої країни. Таке надзвичайне значення портів зумовлене тим, що вони виконують роль транспортного посередника та зв'язуючого моста між країною та світовою транспортною системою, економіками інших держав. Відповідно рівень розвитку портів, їх інфраструктури, організаційно-правової моделі управління, технічного, технологічного та інноваційного оснащення

повинен відповідати сучасним реаліям, у яких діють інші порти в міжнародній транспортній системі.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження стану та перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств морської транспортної галузі на прикладі МТП «Южний».

Для досягнення поставленої мети були визначені такі завдання:

- дослідити теоретичні основи зовнішньоекономічної діяльності підприємств морської транспортної галузі;
- дослідити організаційну структуру управління зовнішньоекономічною діяльністю МТП «Южний»;
- проаналізувати транспортну інфраструктуру здійснення зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний»;
- оцінити ефективність зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний»;
- розробити стратегію щодо підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний».

Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічна діяльність МТП «Южний».

Предметом дослідження є теоретичні та науково-практичні засади забезпечення підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний» в ринкових умовах.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в дослідженні використовувалися показник ефективності експорту порту, відносних показників фінансової звітності, платоспроможності підприємства, динаміки ділової активності та SWOT-аналіз підприємства.

Інформаційна база дослідження. В основу дослідження були покладені наукові публікації вітчизняних авторів, що стосуються загальних проблем світового та українського морегосподарського комплексу. Інформаційною основою роботи служили Закон України «Про морські порти України», статистичні матеріали морського торговельного порту «Южний», а також дані Адміністрації морських портів України.

ВИСНОВКИ

Морський транспорт є важливою галуззю економіки України, що працює в умовах глобалізації товарообігу і жорсткої конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Його ефективне функціонування є необхідним чинником становлення України, як морської держави, сталого розвитку її транспортно-дорожнього комплексу і економіки у цілому. Він відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні зовнішньоекономічних зв'язків України і характеризується високою ефективністю перевезень порівняно з іншими видами транспорту.

У даній роботі в теоретико-методологічному плані були розкриті особливості зовнішньоекономічної діяльності підприємств морської галузі в умовах глобалізації економічних процесів.

Було проаналізовано чинники впливу на здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємств морської транспортної галузі. На ефективність міжнародних морських вантажних перевезень впливає низка чинників, які дослідники поділяють на дві групи: чинники, що піддаються впливу з боку оперативного управління (технічне забезпечення і обслуговування порту, рівень завантаження транспортної інфраструктури порту та інші); чинники, які не піддаються впливу з боку управління портів (сезонні роботи, наявність та рівень розвитку інфраструктури, нестабільність умов роботи та інші).

Крім того, було визначено методи аналізу ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств морської транспортної галузі, які враховують наступні показники: обсяг роботи, загальний обсяг перероблених вантажів, річний вантажообіг, ефективність експорту порту, коефіцієнт транзитності, відносні показники фінансової звітності, платоспроможності підприємства та динаміки ділової активності.

Було проведено аналіз зовнішньоекономічної діяльності морського торговельного порту «Южний». МТП «Южний» є абсолютним лідером в обробці навалочних, хімічних вантажів, він обслуговує основні експортні та транзитні вантажопотоки між країнами СНД та портами інших континентів. Основні напрямки вантажопотоків: Чорноморський і Середземноморський басейн, США,

Латинська Америка, Близький Схід, Південно-східна Азія. У порту діє досить розгалужена система з переробки та зберігання вантажу. Кожний район та комплекс має свою спеціалізацію та відповідні завдання, що в свою чергу позитивно відображається на загальній діяльності порту, так як в конкурентній боротьбі, немалу частку вирішує саме організація роботи та правильний розподіл повноважень і завдань.

Проведений SWOT-аналіз дав змогу виявити сильні та слабкі сторони діяльності порту. Переваги в місці розташування, розвиненій інфраструктурі і наявності територій для подальшого перспективного розвитку забезпечили морському порту «Южний», серед портів Чорноморського басейну, статус найпривабливішого для реалізації інвестиційних проектів.

Проведено аналіз транспортної інфраструктури здійснення зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний». Спеціалізовані термінали і комплекси порту з великим парком перевантажувальної техніки дозволяють перевантажувати широкий діапазон вантажів – наливні, навалювальні, генеральні. В порту гнучко реагують на зміну умов зовнішньої торгівлі, появу і розвиток нових вантажопотоків. Потужності терміналів, високий професіоналізм і досвід портовиків, розвинена інфраструктура дозволяють організувати обслуговування клієнтів на сучасному високому рівні. За підсумками 2014 року МТП «Южний» відзначили «за розвиток портової інфраструктури».

Надано оцінку сучасного стану ефективності зовнішньоторговельної діяльності МТП «Южний». Було розглянуто основні показники зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний», а саме вантажообіг, експорт, імпорт і транзит за січень-березень 2016р. Згідно з проведеним аналізом, основним напрямком у вантажообігу морського порту «Южний» є експорт. Найбільш динамічно розвивається вантажообіг руди, зерна та вугілля. В експортних міжнародних перевезеннях МТП «Южний» за аналізований період переважають контейнери (TEU) та руда всяка, а в імпортних – контейнери (TEU) та вугілля. Основним транзитним товаром є хімічні(наливні) вантажі, руда всяка, контейнери (TEU).

Для детальнішої оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний» нами було проведено аналіз ефективності експортної діяльності досліджуваного підприємства за 2013-2015рр. Показник ефективності експорту досліджуваного підприємства більший за одиницю свідчить про те, що реалізація послуг на зовнішньому ринку є ефективнішою, ніж на внутрішньому ринку. Тобто зовнішньоекономічну діяльність МТП «Южний» можна охарактеризувати як ефективну.

Надано аналіз відносних показників фінансової звітності, платоспроможності підприємства та динаміки ділової активності за 2014 рік. З результатів видно, що фінансова стійкість підприємства загалом може бути оцінена як задовільна, але з тенденцією до погіршення. Також можна говорити про достатність підприємства оборотних коштів для покриття своїх поточних зобов'язань. Підприємство має достатній об'єм чистих оборотних активів після повного погашення поточних зобов'язань.

Таким чином, досліджуване підприємство за результатами проведеного аналізу визнано платоспроможним. МТП «Южний» є достатньо ліквідним і може перетворювати свої активи на гроші для виконання всіх необхідних платежів у міру настання їх строку. Підприємство продовжує проводити ефективну зовнішньоекономічну політику та має стабільні позиції на зовнішньому ринку. Аналіз показників ділової активності показав, що майже всі показники покращилися протягом 2014 року. Це говорить про підвищення фінансової стійкості і платоспроможності підприємства.

Було розглянуто основні напрямки розвитку транспортної інфраструктури здійснення зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний». План розвитку формується по трьом напрямкам: розвиток інфраструктури акваторії морського порту; реалізація інвестиційних проектів на територіях, прилеглих до акваторії морського порту; розвиток інфраструктури території, прилеглої до акваторії морського порту.

Необхідність реалізації даного плану розвитку МТП «Южний» продиктована гострою необхідністю зміцнення та розвинення конкурентних переваг серед

українських портів і приватних операторів, а також метою зайняття лідируючих позицій підприємства у міжнародному сегменті ринку транспортних послуг. Після реалізації вищенаведених проектів розвитку, МТП «Южний» буде спроможне перенаправити значні вантажопотоки до переробки саме на власних причалах.

Проаналізувавши недоліки у роботі МТП «Южний», які негативно впливають на ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства, нами було розроблено ряд пропозицій. На нашу думку, впровадження цих пропозицій дасть змогу не тільки підвищити ефективність зовнішньоекономічної діяльності морського порту, а й досягти позитивних результатів в цілому.

Під час дослідження даного підприємства було виявлено, що МТП «Южний» має лінійно-функціональну структуру, яка, однак, не в повній мірі забезпечує його ефективну зовнішньоекономічну діяльність, є відносно недосконалою та застарілою.

Саме тому нашою першою пропозицією було запропоновано оптимізацію організаційної структури шляхом створення відділів ЗЕД, маркетингу, логістики та енергозбереження. Це дозволить більш швидко орієнтуватись на ринку портових послуг, стати більш конкурентоспроможним підприємством в даній сфері діяльності та залучити до порту більше клієнтів.

Також серед основних пропозицій щодо підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності МТП «Южний» можна виділити наступні: запровадження мережі ІНТРАНЕТ; розширення номенклатури навантажувально-розвантажувальних послуг; модернізація устаткування з метою підвищення якості надання послуг і зниження витрат; пошук клієнтів через систему прямих угод (контрактів) або через товарні біржі та інші посередницькі організації; використання програми приватизації державних підприємств (створення концесії); удосконалення тарифної політики; удосконалення системи митного контролю; удосконалення системи документообігу, спрощення дозвільних процедур, зменшення часу обробки вантажів; створення спеціальних дослідних і учбових центрів, інститутів, асоціацій, інноваційних фондів.

Втілення цих пропозицій дозволить порту «Южний» покращити показники зовнішньоторговельної діяльності. Це, у свою чергу, надасть можливість утримати позиції на українському ринку, а згодом і диверсифікувати свою діяльність шляхом виходу на нові ринки.

Отже, можемо сказати, що МТП «Южний» - один з найбільш динамічно розвинених портів України. І так як основні виробничі та фінансові показники протягом останніх років мали позитивну тенденцію до збільшення, то можна вважати МТП «Южний» і в подальшому буде стабільно розвиватись, постійно збільшуючи масштаби та розширюючи напрямки діяльності.

Список використаних джерел:

1. Администрация морского порта "Южный" [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://uspa.gov.ua/yuz>
2. Адміністрація морських портів України [Електронний ресурс] – Режим доступа до ресурсу:
http://uspa.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=11669&Itemid=134&lang=ua
3. Асоціація морських портів України «Укрпорт» [Електронний ресурс] – Режим доступа : www.ukrport.org.ua
4. Бондар Н. М. Організаційні структури управління підприємством [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://business-consultant.com.ua/publicaciiub104.html>
5. Бутенко І. О. Стратегія підвищення ефективності надання міжнародних транспортних послуг в МТП «Южний» / І. О. Бутенко, О. А. Єрмакова. // Економіка: реалії часу. – 2011. – С. 188–190.
6. Вилкул А. «Южный» станет наибольшим среди глубоководных портов северо-западной части Черного моря [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.newsfiber.com/p/s/h?v=Evgs2W8V8D2Q%3D+bq37ESut%2FRA%3D>
7. Демьянченко, А. Г. Роль и структура морских портов Украины [Текст] / А. Г. Демьянченко // Проблемы экономики. – 2013. – №2. – С. 53-59
8. Дергаусов М. Морські порти України: час активних реформ / М. Дергаусов // Дзеркало тижня. – 2010. – №4. – С. 8-11.
9. Закон України «Про морські порти України» від 17.05.2012 № 4709-VI. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013.
10. Иванова, С. Е. Повышение эффективности работы морского порта путем использования информационных технологий [Текст] / С. Е. Иванова, О. Н. Панамарева // Известия высших учебных заведений. Северо-Кавказский регион. Проблемы водного транспорт. Спецвыпуск. Ч. II. Технические науки. – Ростов н/Д, 2006. – С. 126-135

11. Інвестиційний план державного підприємства "Морський торговельний порт "Южний" на 2015 - 2018 роки. – 2015. – С. 4
12. Ковбатюк М.В. Еволюция современных портовых комплексов в аспекте развития международных интеграционных процессов [Електронний ресурс].– Режим доступу : www.maritime.kiev.ua/uploads/Jurnal/.../79.doc 15
13. Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Сіваченко І.Ю. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навчальний посібник; 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – с. 347
14. Крыжановский С.В. Морские торговые порты Украины в рыночных условиях: Монография – Одесса: Астропринт, 2008. – 184с.
15. Луханін М. Дільниця Чорноморська – Берегова: стратегія реалізації логістичної концепції бережливого виробництва та успішних бізнес-проектів на засадах державно-приватного партнерства / М. Луханін. // Українські залізниці. – 2014. – С. 37
16. Меркт, Е. В. Стратегические приоритеты развития мировой портовой системы [Текст] / Е. В. Меркт // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті : Зб. наук. праць. – Вип. 7.– Одеса :ОДМУ, 2000. – С. 17-26.
17. Морська галузь в системі глобальної економіки: тенденції і перспективи // Пріоритети розвитку морегосподарського комплексу України в умовах глобалізації: аналітична доповідь / А.О. Филипенко, В.В. Баришнікова; за ред. А. О. Филипенка ; Регіон. філіал нац. ін-ту стратегічн. досліджень у м. Одесі. - Одеса : Фенікс, 2013. - 168
18. Морський торговельний порт «Южний» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org>
19. Офіційний сайт порту «Южний» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.port-yuzhny.com.ua/>
20. Перспективний план комплексного розвитку морського порту "Южний" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.yuz.uspa.gov.ua/images/strategichnij_rozvitok/

21. Петров И.М., Виговский В.А. Агентирование морских судов: теория и практика. Учебное пособие. – Черновцы: Книги –XXI, 2005. – 496 с.
22. Порты Украины: морские порты, речные, рыбные [Электронный ресурс] – Режим доступа:<http://transportinform.com/ports-ukraine.html>
23. Пояснювальна записка до фінансового плану державного підприємства «Морський торговельний порт «Южний» на 2016 рік. – 2016. – С. 11
24. Рейтинг крупнейших портов мира по итогам 2014г. [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: http://www.tis-logistic.ru/news/rejting_krupneyshikh_portov_2014.html
25. Своя перевалка: як Bunge йшла до створення кластера в морському порту [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1412799-svoya-perevalka-yak-bunge-jshla-do-stvorennya-klastera-v-morskomu-portu>
26. Совершенствование управления морскими торговыми портами: Учебное пособие / Чекаловец В.И., Колодин А.Л., Столяров Г.П. и др. – Одесса: ОНМУ, 2002. – 142 с.